

A photograph of two orangutans in a lush green forest. The larger orangutan is in the foreground, holding a banana in its mouth and another in its hand. A smaller orangutan is behind it, also eating a banana. The background is filled with dense foliage.

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: KIRSCHNER PÉTER

AZ „ERDEI EMBEREK” NYOMÁBAN BORNEÓ ORÁNGUTÁNJAI

Borneó vonzereje sokak számára egy elképesztő lényhez kötődik: a nagy borneói orángután szabadon élő példányaival több helyszínen is találkozhatunk.

A lehetőség felvillanyozó...

KETRECBŐL A VADONBA

Borneó déli része mélyen a szárazföldre nyúlóan lényegében egyetlen, összefüggő tőzeges láp- és mocsárvidék. Az utak szárazak és biztonságosak, de kétoldalt minden sáros, vizes. Ennek megfelelően az itt épült lábsházak nagy részét az aljzatba több méter mélyen lefúrt cölöpök tartják. Egyetlen hatalmas, kissé bűdös és iszapos Velence az egész – száz kilométereken át.

Palangkaraya vidéke az első célpont. A város közelében a BOS (Borneo Orangutan Survival) alapítvány egy orángutánmenhelyet és természetbe visszazoktató állomást tart fenn. Az itt zajló programoknak köszönhetően éves szinten tízes nagyságrendben nevelnek fel és juttatnak vissza természetes környezetükbe árva orángutánokat, „akik” egyébként rácok között, vagy láncon tartott háziállatként tengetnék az életüket.

Kinanti, a menhely munkatársa magyarázza el, hogy az orángutánbébi nagyon erősen, szinte elválaszthatatlanul szorítja anyját az erdőben, veszély esetén különösen. Így aztán a feketepiacon jól értékesíthető bébi leválasztásakor egyszerűen megölik vagy megcsonkítják az anyját. A kereskedelem és persze az élőhelyek szűkülése miatt pedig fokozottan veszélyeztetetté váltak e csodálatos főemlősök. Bevállalok egy „apaságot” – már száz dollár adomány is jelentős segítség!

A Tangkiling-hegy közelében, Gohon faluban csónakot bérlünk, mert a vízről jól megfigyelhetők az erdőszélen szabadon kószáló emberszabásúak. Ekkor látható igazán, hogy nem véletlen az „erdei ember” elnevezés. A borneói orángután meglehetősen emberi, a járását, a nézését a miénkhez nagyon hasonlóan érzékeljük – ha a csípőjének ringását nem is...

Az orángutánbébi nagyon erősen, szinte elválaszthatatlanul szorítja anyját az erdőben, veszély esetén különösen. Így aztán a feketepiacon jól értékesíthető bébi leválasztásakor egyszerűen megölik vagy megcsonkítják az anyját.

A SEKONYER PARTJÁN

A FOLYÓ HOSSZÚ SZAKASZON A NEMZETI PARK HATÁRA IS. AZ ORÁNGUTÁNOK ÉS A MOCSARAS ERDŐK BEN, CÖLÖPÖKÖN ÁLLÓ HÁZAKBAN ÉLŐ HELYIEK MAI ÉLETTERÉT IS ELVÁLASZTJA

ELLÁTMÁNY ÉRKEZIK

... ÉS ÉPP IDŐBEN. A KIFEJLETT ORÁNGUTÁNOK ÉTVÁNYA ÉS EREJE IS ÓRIÁSI... A GONDOZÓK SZEZONÁLIS GYÜMÖLCSÖKKEL EGÉSZÍTIK KI AZ ALAPVETŐEN LEVELEKBŐL ÁLLÓ ORÁNGUTÁN MENÜT

POHARAT CSINÁLOK A KEZEMBŐL

AZ ORÁNGUTÁNOK TENYERÜKBŐL ISSZÁK A TEJET

TŐZGLÁP ÉS FECSKETORONY

A közeli Sebangau Nemzeti Parkban még viszonylag sok orángután él, számuk a hitezret is meghaladja. A mocsaras terület vizei a tőzeg hatására kifejezetten Coca-Cola-színűek, s e bizarr környezet gibbonok, vastagsőrű zöldgalambok, pápaszemes gólyák, indiai marabuk élőhelye is. Meg persze a kancsóké és a sokféle pandánuszé.

Borneó időjárása meglehetősen csapadékos, így egy 3-4 órás erdei séta is szinte biztosan megajándékoz egy kiadós esővel. Sebangau erdejében újraértelmezzük a „mintha dézsából öntötték volna” szólást, mert az otthoni „dézsá” az ittenihez képest maximum egy levestányér – ami a kapacitást illeti. Mindemellett megismerjük a tőzegláp mélységeit is: egyetlen óvatlan lépés, és azonnal térdig süppedünk a sárba. Növeli a sportélményt, hogy közben helyenként agresszív hangyafajok rakta bolyokat kell nagy ívben átugrani az ösvény közepén...

AZ OLDALVIZEK MENTÉN

AZ ORÁNGUTÁNOK ELZÁRT ÉLŐHELYEIRE, VÍZI ERDŐSÉGEIBE, KESKENY ÉS KANYARGÓS MELLÉKÁGAK MENTI SŰRŰJÉBE CSAK A KEMÉNYFA DESZKÁKBÓL ÁCSOLT LÉLEKVESZTŐKKEL JUTHATUNK EL

FECSKEHÁZ SZÜLETIK

A MAGAS ÉPÍTMÉNY SZERKEZETE EMBERTERVEZTE, DE MADÁRKÖZPONTÚ. BETON- VAGY TÉGLAALAPRA HÚZZÁK FEL A BAMBUSZSZERKEZETET, AMI AZTÁN A DESZKABORÍTÁST TARTJA. ÁM AZ ÉPÍTÉSRE NINCS 100%-OS RECEPT, CSAK SZÁZÉVES TAPASZTALAT. (MÁRMINT, HOGY A KÉSZ TORONYBA VAJON BEKÖLTÖZNEK-E A MADARAK...) JÓ ESETBEN AZ EGYES SZINTEKEN TÖBB SZÁZ FECSKE RAK FÉSZKET – ÉS BIZTOSÍT MEGÉLHETÉST A TŐLÜK FÜGGŐ CSALÁDOK SOKASÁGÁNAK

A mocsárból kimászva is akad csodálkoznivaló. 100 m² alapterületet is elérő, 3-4 emelet magasságú, zárt tornyok magasodnak előttünk. Óriási fecskéfészkek-rendszerek. Maga a fecskéfészkek nem mellesleg Dél-Borneó fontos exportterméke. Kínában ínycuccsemegének számít, és a hagyomány szerint a klasszikus fogás, a fecskéfészkeklevés is innen származik. Emiatt az itteni felvásárlási árak elég magasak ahhoz, hogy sokan működjének az üzletágban. Mondjuk, egy ilyen eredeti, borneói fecskéfészket szemlélve – ami szemlátomást egy gusztustalan, koszos és ragacsosnak tűnő, már optikailag is kissé bűdös fűkupac – nem világos a magas világpiaci ár oka. De hát az ember (is) furcsa lény, elég sok mindent elfogyaszt...

Az eredeti, borneói fecskéfészket szemlélve – ami szemlátomást egy gusztustalan, koszos és ragacsosnak tűnő, már optikailag is kissé bűdös fűkupac – nem világos a magas világpiaci ár oka.

A sokszintes, jobbára deszkával burkolt tornyokon csak kicsi, lőrészerű nyílásokat hagynak a helyi építők. Középen viszont, a torony magjában egy lichthófszerű kürtő található: itt repülnek be a

fecskék, hogy fészket rakjanak a különböző szinteken, és ott fiókákat neveljenek. A tulajdonosok hívogató fecskecsicsergést játszanak le magnóról, és így csalogatják be a madarakat. Egy-egy ilyen fecsketoronyban akár száz madár is fészket rakhat, és mivel a „termék” – vagyis az állatok nyálával összetapasztott, fűszálakból, algákból, halszállakból stb. álló fészkek – kilója a száz dollárt is elérheti, a vállalkozó elégedetten dörzsölheti a kezét betakarításkor.

HANGULATBAN

AZ ORMÁNYOS MAJMOK HÍMJEINÉL ANNAK NAGYOBB AZ ESÉLYE A NAGY HÁREMRE, AKINEK NAGYOBB AZ ORRA. ITT TÖBB MINT 10 NŐSTÉNY FOGLALATOSKODOTT A FŐNÖK KÖRÜL

A SZALAGOS VARÁNUSZ

3 MÉTERNÉL IS HOSSZABBRA NŐHET, CSAK A KOMODÓI ELŐZI A RANGLÉTRÁN

RAGADOZÓ – LÁB ALATT

A NEPHENTES AMPULLARIA KANCSONÖVÉNY ELSZÁNT HÚSEVŐ. AZ ALJNÖVÉNYZETBEN, A NEDVES FÖLDÖN LAPUL, FŐKÉNT ROVAROKBÓL ÁLLÓ TÁPLÁLÉKÁT ÉDESKÉS SZAGANYAGÁT BEVETVE SZERZI MEG. A KANCSÓMÉLYI SŰRŰ SZIRUP CSAPDÁJÁBÓL NINCSEK MENEKVÉS...

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK TÁMOGATÓJA AZ STA TRAVEL

STATRAVEL.HU

VILÁGHÍRŰ VÉDELEM

Pangkalan Bun városa. A korábbi gyarmatosító hollandok scooner (szkúner) típusú hajói után elnevezett Sekonyer folyón felhajózva innen közelítjük meg az 1971-ben alapított Camp Leakey bázist, amelyet a Nemzetközi Orángután Alapítvány működtet a Tanjung Puting Nemzeti Park részeként.

Az „orángutánvadászatra” (lencsevégre kapásra, lelki szívhezszorításra) érkezők számát kifejezetten kordában tartják, de amúgy is minden szervezeten zajlik. Dízzel hajtott, pőfékelő hajócskánk elég hangosan jár, ezért aztán sokszor megkérjük a kapitányt, hogy állítsa le a motort. Ilyenkor élvezzük igazán a lenyűgöző folyóparti látványt, és izgatottan várjuk az első orángután felbukkanását.

Az árapály szerint kétirányú mozgású folyó mocsárerejét a jobb part felől már elkezdtek felfalni a palmaolaj-ültetvények, de a bal part – köszönhetően a nemzetközi erőfeszítéseknek és a nemzeti-park-státusznak – kitart és talán megmenekül. Az 1930-as években nyilvánították védetté a hollandok az orángutánok és a borneói nagyorrú majmok érdekében, 1977-ben pedig UNESCO bioszféra-rezervátum is lett, és a fő majom-vonzó mellett varánuszok, pitonok, gibbonok, makákók, ködfoltos párducok, szarvascsőrű madarak és még rengeteg izgalmas faj él a területen.

Még 1992-ben jókora hír volt (és közvetve sokat segített az orángutánok helyzetén), amikor Julia Roberts hollywoodi filmsztár idelátogatott és erről film is készült. E jószándékú bulváresemény hatalmas lökést adott az itt zajló munkának. Igazából kellene egy olyan törvény, hogy aki egyszer médiaceleb lesz, évente köteles legyen egy-egy védett faj érdekében kiállni és műsort készíteni. Már alig várom a hazai sztárokat szelfizni néhány axolotllal vagy Angonoka-teknőssel! Mindenesetre Kumai kikötőjében még ma is azzal hengec minden második felnőtt férfi, hogy ő volt az egyik gyerek a filmben Julia körül.

Kellene egy olyan törvény, hogy aki egyszer médiaceleb lesz, évente köteles legyen egy-egy védett faj érdekében kiállni és műsort készíteni. Már alig várom a hazai sztárokat szelfizni néhány axolotllal vagy Angonoka-teknőssel!

EMBERIEN, TÉTOVÁN

KÜLÖNLEGES ÉRZÉS AZ EMBERNÉL JÓVAL ERŐSEBB SZÜLŐVEL KÖZÖSEN FIGYELNI AZ ANYJUKHOZ IGEN ERŐSEN RAGASZKODÓ ORÁNGUTÁNBÉBIK ELSŐ ÖNÁLLÓ LÉPÉSEIT

AZ ERDŐ URAI... ÉS HANGORKÁNJA

Az első kikötésnél egy házhoz szokott orángutánál találkozunk, aki aztán jó darabon elkísér az erdőbe vezető hosszú pallóhídon. Az aljzat itt is sok helyütt járhatatlan, ezért futnak az ösvények a hosszú, cölöpökön álló deszkajáratokon. Ezen a területen is mindennap etetik az ember-szabásúakat, banánnal és szójatejjel javítva az erdei kosztot. A kiszoktatandó orángutánok ismerik az órát, időben érkeznek az etetésre: előbb a 30–50 kg súlyú, fiatalabb nőstények, kölykökkel, aztán az idősebbek és végül az öreg, akár 100 kilós óriások is befutnak, nagy zajjal. (Persze nem rohannak, hanem inkább Tarzan-mód lengenek át komótosan egyik fáról a másikra.) Elképesztő mindezt pár lépcsőről szemlélni, és így válik igazán nyilvánvalóvá, hogy illetlenség lenne majmoknak vagy állatoknak nevezni őket – annyira emberien viselkednek az itteni, a *Pongo pygmaeus wurmbii* alfajhoz tartozó orángutánok. Jóval nagyobbak, mint például szumátrai rokonaik: azok a földön élő természetes ellenségeik elkerülésére többnyire a lombok közt tartózkodnak.

Másnap reggel, néhány kilométernyire újra etetőidőben látjuk az orángutánokat. Az ember már-már elfelejtené, hogy e lények korántsem szelídek – rendkívül erősek és nagyon bátrak: csúnyán megjárhatja, aki nem tartja be a biztonságos távolságot.

RUSZTIKUS LAKÓTÉR

A JELLEGZETES, DURVÁN MEGMUNKÁLT KEMÉNYFA DESZKÁKBÓL ÁCSOLT, A TALAJTÓL MEGEMELT BORNEÓI CSALÁDI HÁZ EGY-KÉT HELYSÉGBŐL ÁLL: NAPPALI ÉS HÁLÓ IDEBENT, KONYHA ODAKINT

A kiszoktatandó orángutánok ismerik az órát, időben érkeznek az etetésre: előbb a 30–50 kilogramm súlyú, fiatalabb nőstények, kölykökkel, aztán az idősebbek és végül az öreg, akár 100 kilós óriások is befutnak, nagy zajjal.

ERDŐALJI PÖRGÉS

HÍM ORÁNGUTÁN KERGETŐZIK EGY FIATAL NŐSTÉNNYEL. IFJONTI IZOMERŐ, BARÁTSÁGOS HANGULAT, JÁTÉK ÉS TAPASZTALATSZERZÉS MINDEN MENNYISÉGBEN

Talán csak egy közelről hallgatott templomi orgona hátborzongató erejéhez hasonlíthatjuk az élményt: morgás, makogás, füttyülés, csattogás, sikolyszerű hangok, kluttyogás, vartyogás és morgás, morgás, morgás...

KIRSCHNER PÉTER
ZENÉSZ, CSAVARGÓ KEDVŰ
EMBER, AKI FÉNYKÉPEZŐ-
GÉPET RAGAD ÉS
MEGFIGYEL

Az éjszakákat a hajón töltjük, a fedélzeten, moszkítóháló alatt. Éjszakaztam már szavannán, sátorban, autóban, maszaj kunyhóban, pápua vályogházban az erdőben, de ilyen közvetlen hangélményem még sosem volt. Nehezen azonosítható állatok elképesztő koncertje zúdul ránk nagy hangereővel és igazi 3D hanggal!

Ahogy körbevesz minket a dzsungel élete, közvetlen közelről minden irányból helyben álló és mozgásban lévő hangforrások hihetetlenül változatos

hangzavara önti el a hajót. Talán csak egy közelről hallgatott templomi orgona hátborzongató erejéhez hasonlíthatjuk az élményt: morgás, makogás, füttyülés, csattogás, sikolyszerű hangok, kluttyogás, vartyogás és morgás, morgás, morgás... Hangmérnökként rögzítettem már orgonajátékokat, és most nyomban tervbe is vettem a dzsungelhang-felvételt... (Mondjuk, Tanjung Puting hangjai címmel). Egy elképesztő, sűrített tejbe mártogatott sültbanán-

vacsora után az ember amúgy is durván tele van és nehezen alszik el... Pláne, ha ilyen jóéjtkoncert megy.

Ráadásul még az igen közeli, rémisztő hangok ellenére sem támad félelemérzet, annyira szép és izgalmas a hangverseny.

A következő három éjjel pedig megismétlődik a hangorkán, de kicsit sem változik az intenzitás és az eredetiség!